

**VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS CARITAS MOTINOS IR VAIKO NAMŲ
FIZINIO IR PSICHOLOGINIO SMURTO PRIEŠ GYVENTOJUS IR FINANSINIO
PIKTNAUDŽIAVIMO JŲ ATŽVILGIU PREVENCIJOS PROCEDŪRŲ TVARKOS
APRAŠAS**

**I SKYRIUS
BENROSIOS NUOSTATOS**

1. Vilniaus arkivyskupijos *Caritas* Motinos ir vaiko namų (toliau – MVN) vykdomų fizinio, psichologinio smurto prieš gyventojus ir finansinio piktnaudžiavimo jų atžvilgiu prevencijos procedūrų tvarkos aprašo tikslas – užkirsti kelią gyventojų nepriežiūrai, fiziniam ir psichologiniam smurtui bei finansiniam piktnaudžiavimui gyventojų atžvilgiu.

2. Prevencinių priemonių tikslas – sukurti saugią ir palankią aplinką, kurioje gyventojai jaustųsi gerbiami, priimti ir saugūs.

3. Tvarkos aprašo paskirtis:

3.1. Šiuo tvarkos aprašu siekiama ginti įstaigos gyventojus nuo smurto įstaigos aplinkoje, operatyviai reaguoti į iškilusią grėsmę, imtis prevencijos priemonių, taikyti apsaugos priemones ir teikti tinkamą pagalbą;

3.2. Fizinis ir psichologinis smurtas yra žmogaus teisių ir laisvių pažeidimas, kurį reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymai ir teisės aktai.

4. Tvarkoje vartojamos sąvokos:

4.1. **Smurtas** – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą. Smurtu laikoma visa, kas daro asmeniui psichologinę, fizinę, dvasinę/emocinę žalą ir sukelia kančią taip pat ir nepriežiūra.

4.1.2. **Fizinis smurtas** – neteisėtas, tyčinis, prieš žmogaus valią jo organizmui daromas fizinis poveikis, kuriuo siekiama atimti gyvybę, padaryti žalą sveikatai, atimti laisvę, sukelti bejėgišką būklę, fizinį skausmą ar kitokias fizines kančias:

4.1.2.1. asmens mušimas (ranka ar įvairiais daiktais);

4.1.2.2. stumdymas;

4.1.2.3. purtymas;

4.1.2.4. žnaibymas;

4.1.2.5. tampymas už plaukų, drabužių;

4.1.2.6. fizinio suvaržymo priemonių taikymas.

4.1.3. **Psichologinis smurtas** – pavojingas, visada sąmoningas, tyčinis poveikis kito žmogaus psichikai, verčiantis jį baimintis, kad dėl tolesnių grasinančiojo veiksmų ar neveikimo atsiras tam tikrų neigiamų padarinių galinčių pakenkti fizinei, protinei, dvasinei, moralinei ar socialinei gerovei:

4.1.3.1. žodinis agresyvus elgesys;

4.1.3.2. vertimas jaustis kaltu;

4.1.3.3. tyčiojimasis;

- 4.1.3.4. grasinimas;
- 4.1.3.5. gąsdinimas;
- 4.1.3.6. atstūmimas;
- 4.1.3.7. kalbėjimas pakeltu tonu;
- 4.1.3.8. kalbėjimas asmens orumą žeminančiu tonu;
- 4.1.3.9. privačios informacijos atskleidimas siekiant pažeminti.

4.1.4. **Finansinis smurtas** arba kitoks materialinis išnaudojimas – disponavimas turtu be įgaliojimų, vertimas dovanoti pinigus, pinigų arba daiktų pasisavinimas, neteisėtas gyventojų finansinių lėšų panaudojimas.

4.2. **Patyčios** – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant įžeisti, įskaudinti, sumenkinti ar kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui.

4.3. **Nepriežiūra** – būtinos pagalbos ir higienos arba reikalingos priežiūros mažamečiams nesuteikimas, ypač nepakankamas/netinkamas aprūpinimas maistu, drabužiais, higienos priemonėmis, nepakankama mažamečių gyventojų priežiūra ir/ar būtinųjų vaiko poreikių netenkinimas, dėl kurių vaikas atsiduria nesaugiose situacijose, nėra patenkinami vaiko sveikatos, vystymosi, apsaugos poreikiai.

5. **Smurto prevencija** – planingų ir sistemingų priemonių veikla, skirta fizinio, psichologinio, finansinio smurto ir nepriežiūros rizikai mažinti.

6. **Smurto intervencija** – Namų darbuotojų koordinuoti veiksmai, nukreipti į bet kokios rūšies smurto stabdymą.

II SKYRIUS SMURTO PREVENCIJA

6. **MVN draudžiama bet kokia smurto forma**, nukreipta:

- 6.1. gyventojų prieš gyventojus;
- 6.2. darbuotojų/savanorių prieš gyventojus;
- 6.3. gyventojų prieš darbuotojus/savanorius;
- 6.4. darbuotojų/savanorių prieš kitus darbuotojus/savanorius;
- 6.5. gyventojų prieš (savo ar kitų gyventojų) nepilnamečius vaikus.

7. **MVN susitarta dėl elgesio normų:**

7.1. gyventojų ir darbuotojų/savanorių elgesio normos įtvirtintos MVN Etikos kodekse, MVN Etikos ir gerovės užtikrinimo politikoje, MVN Vidaus tvarkos taisyklėse, Darbuotojų profesinės etikos kodeksuose, pareigybių aprašymuose.

8. Prevenciniai veiksmai apima psichosocialinės ir fizinės aplinkos gerinimą, smurto atvejų registravimą, visapusę pagalbą smurtą patyrusiems ir smurtavusiems asmenims ir kultūros ugdymą.

III SKYRIUS

SMURTAŲ PROVOKUOJANTYS IR SMURTUI NELEIDŽIANTYS ATSIKIRTI VEIKSNIAI

9. Veiksniai, galintys išprovokuoti smurtą:

9.1. psichologiniai veiksniai – nedarnūs tarpusavio santykiai, bendravimo įgūdžių stoka, savikontrolės stoka, stresas, nuolatinis nuovargis, neįvardinti ir ilgainiai neišsprendžiami konfliktai, didelis darbo krūvis, nuovargis, saugumo ir teisingumo stoka ir kt.;

9.2. ekonominiai veiksniai – žemas pajamų lygis, skurdas ir socialinių garantijų stoka, ribotos savirealizacijos galimybės, atlyginimas/pajamos neatitinkantis darbuotojų/gyventojų lūkesčių ir kt.;

9.3. socialiniai veiksniai – socialinė gyventojų nelygybė (diskriminacija dėl amžiaus, kilmės, rasės, sveikatos sutrikimų ir kt.), atskirtis, priklausomybės, stereotipai visuomenėje, agresija siekiant išsaugoti savo orumą, nedarnūs santykiai kolektyve ir kt.;

9.4. profesinis perdegimas.

10. Veiksniai, neleidžiantys smurtui atsikirti:

10.1. psichosocialinės aplinkos gerinimas, kultūros, kurioje netoleruojamas smurtas, ugdymas;

10.2. savalaikis konfliktų sprendimas nenaudojant jėgos, reagavimas nedelsiant į bet kokios formos smurtą;

10.3. Namų bendruomenės informavimas ir komunikavimas apie įvykusį smurto atvejį susirinkimų metu;

10.4. triukšmo, intrigų, apkalbų vengimas, draudimas skleisti asmens garbę ir orumą žeminančią informaciją;

10.5. dalykinės ir darbinės darbo atmosferos užtikrinimas, gerų tarpusavio santykių skatinimas, darbuotojų/savanorių ir gyventojų bei kitų suinteresuotų asmenų tarpusavio pagarba;

10.6. vertybių puoselėjimas: tolerancija, taktiškumas, orumas, bendruomeniškumas, mandagumas, paslaugumas, rūpinimasis kitais, tarpusavio pasitikėjimas, solidarumas, lygiateisiškumas ir kitos vertybės;

10.7. darnių bendravimo įgūdžių, savikontrolės, pykčio, streso valdymo ugdymas;

10.8. pagalbos teikimas sprendžiant kasdienes problemas;

10.9. prasmingo gyventojų užimtumo skatinimas;

10.10. naujų reagavimo į smurto atvejus būdų, kurie padėtų megzti lygiavertiškesnius ir nuoširdesnius santykius tarp darbuotojų/savanorių ir gyventojų ieškojimas.

IV SKYRIUS

SMURTO PREVENCIJOS PROCEDŪROS

11. Fizinio ir psichologinio smurto, patyčių prevencijos procedūros:

11.1. MVN darbuotojų/savanorių švietimas (institucijoje arba mokymus organizuojančioje įstaigoje) – veikla, skirta smurto rizikai mažinti, apimanti visų darbuotojų švietimą, informavimą ir kt. priemones;

11.2. vadovavimasis ir laikymasis MVN etikos kodekse, tvarkos taisyklėse bei pareigybės aprašymuose numatytais elgesio normomis;

11.3. emociškai saugios aplinkos sukūrimas;

11.4. darbuotojų kompetencijų didinimas;

11.5. organizacijos kultūros, pagrįstos pagarba, atidumu ir atvirumu, ugdymas.

12. MVN gyventojų švietimas ir prevencinės priemonės:

12.1. atvira ir abipusė komunikacija;

12.2. kalbėjimas su gyventojais apie elgesį galimo smurto metu;

12.3. gyventojų supažindinimas su elgesio taisyklėmis, jų aptarimas;

12.4. vengimas apgyvendinti gyventojas, kurios nuolat konfliktuoja tarpusavyje, yra agresyviai nusiteikusios viena kitos atžvilgiu, viename ar gretimuose kambariuose;

12.5. individualus darbas su gyventojais, linkusiais į agresyvų elgesį.

13. Finansinio smurto prevencijos procedūros:

13.1. gyventojų švietimas, ugdant finansinį atsparumą, supažindinimas su jų teisėmis turto disponavimo klausimais;

13.2. gyventojų informavimas apie tai, kam bus reikalingi pinigai, tikslus jų kiekis, tiksli suma;

13.3. vykdomų veiklų viešumas ir skaidrumas;

13.4. darbuotojų švietimas finansinio smurto prevencijos klausimais, siekiant, kad:

13.4.1. gebėtų atpažinti finansinio smurto elgesį;

13.4.2. imtųsi visų priemonių, siekiant nutraukti visus galimus veiksmus finansinio smurto pašalinimui.

14. Nepriežiūros prevencijos procedūros:

14.1. Nuolatinė mažamečių vaikų asmens higienos, mitybos, aprangos, poreikių tenkinimo ir tinkamos priežiūros stebėsena/kontrolė, mokymas ir praktinė pagalba;

14.2. Nuolatinis reguliarus skalbimo organizavimas (aprūpinimas skalbimo priemonėmis), esant poreikiui ir galimybėms, aprūpinimas asmens higienos priemonėmis (muilas, šampūnas, dantų pasta ir pan.);

14.3. teisingo ir savalaikio gydytojo paskyrimų vykdymo kontrolė, vaikų sveikatos stebėseną;

V SKYRIUS

SMURTO INTERVENCIJOS PROCEDŪROS

15. Visais įtariamų ir realių patyčių, nepriežiūros ar smurto atvejais, kiekvienas darbuotojas nedelsiant reaguoja atlikdamas šiuos procedūrinius veiksmus:

15.1. Reagavimas:

15.1.1. asmens/asmenų panaudojusių smurtą sustabdymas, atskyrimas;

15.1.2. pirmosios pagalbos suteikimas (jeigu reikia);

15.1.3. esant būtinybei, kreipiasi pagalbos į kitas institucijas (policija, greitoji pagalba ir kt.);

15.1.3. apklausia visas smurto situacijoje dalyvavusias puses (taip pat ir stebėtojus) raštu fiksuojant įvykusio smurto požymius ir aplinkybes;

15.2. Informavimas:

15.2.1. informuojamas tiesioginis vadovas ir kiti komandos nariai;

15.2.2. susirinkimo metu informuojama visa namų bendruomenė.

15.3. Sprendimas:

15.3.1. smurto atvejo ištyrimas ir aptarimas (atlieka socialiniai darbuotojai, esant poreikiui - Namų vadovas);

15.3.2. pagalbos priemonių numatymas;

15.3.3. drausminių priemonių numatymas;

15.3.4. prevencijos priemonių numatymas.

15.4. **Grižtamasis ryšys:**

15.4.1. pagalbos smurto aukai teikimas;

15.4.2. pagalbos smurtautojai teikimas;

15.4.3. prevencinių priemonių MVN taikymas;

15.4.4. stebėseną.

16. **Visais finansinio piktnaudžiavimo atvejais** MVN vadovas, gavęs skundą ar tarnybinių pranešimą:

16.1. informuoja organizacijos administraciją ir atitinkamas institucijas;

16.2. imasi reikiamų veiksmų problemos sprendimui.

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

17. Visi Namų darbuotojai/savanoriai ir gyventojai supažindinami su Fizinio ir psichologinio smurto prieš gyventojus bei finansinio piktnaudžiavimo jų atžvilgiu prevencijos procedūrų tvarkos aprašu.

18. Šis Tvarkos aprašas skelbiamas MVN tinklalapyje <https://vilnius.caritas.lt/mvn/>